

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טלטול מחתה ואפר שעליה

(מ"ז א') אמר רבי זירא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אמר רבי חנינא אמר רבי רומנוס: לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה. (ומסיק) דאית בה קרטין (של שיעור לבונה¹).

אמר אביי: קרטין בי רבי מי חשיבי? וכי תימא חזו לעניים, **והתניא**: בגדי עניים, לעניים; בגדי עשירים, לעשירים (וכל שכן לעניים). אבל דעניים לעשירים, לא (הוה בגד גביהו, ולא מקבלי טומאה)!

אלא אמר אביי: מידי דהוה אגרף של ריע².

אמר רבא: שתי תשובות בדבר: חדא, גרף של ריעי מאיס, והאי לא מאיס. ועוד, גרף של ריעי מיגלי, והאי מיכסי!

אלא אמר רבא: כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא (כלי נחושת שמביאים בו האור לפני שרים להתחמם) אגב קיטמא (אפר שבו, ששימש לכסות רוק וצואה), ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים (שהם מוקצים).

מיתביי: ושויין (רבי יהודה ור"ש שנחלקו בנר ישן), שאם יש בה שברי פתילה, שאסור לטלטל!

אמר אביי: בגלילא שנו³.

שיטות הראשונים

מטלטלינן כנונא אגב קיטמא, אע"ג דאיכא עליה שברי עצים: לפירוש רש"י, **תוספות**, ורא"ש, מדובר למסקנה באפר ראוי שהוסק מערב שבת⁴. ולפירוש הרמב"ן, אפילו באפר שאינו ראוי שרי. כיון שהאפר ושברי העצים בטלים למחתה. שאין נטילת המחתה בשבילם כלל, אלא בשביל עצמה, ואין המחתה בסיס להם⁵. **והרמב"ם** כתב **"וּמְטַלְטְלִין כְּנוֹנָא מִפְּנֵי אֶפְרוֹ, אֲךָ עַל פִּי שֵׁשׁ עָלָיו שְׁבְרֵי עֲצִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּגֶרֶף שְׁלִרְעִי"**⁶ **והשו"ע** נקט **כרא"ש**.

1. שנשתיירו מן האור, ולבונה דחזיא להריח, ואגב לבונה מטלטל למחתה עם אפרה, דומיא דכלכלה מלאה פירות והאבן בתוכה. רש"י.
2. הא דשרי ליה לטלטל מחתה באפרה, משום דאפרה מאיס עליה לראותו, והוי כגרף של רעי, דתניא במסכת ביצה (ל"ו ב'): מותר להוציאו לאשפה שבחצר. רש"י.
3. שחשובות להן שברי פתילה, שאין בגדים של פשתן מצויין להם, הלכך לא בטלי, ונעשה נר בסיס להן. רש"י. וראה להלן.
4. ואדרבה, הוא סיבת ההיתר, ובגללו נחשבת המחתה בסיס גם לדבר המותר. וכתב הרא"ש (בתשובה) דטעמא משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה, אפילו אי שדי ליה מכנונא. ומשמע דטעמא משום דשברי עצים היינו שברים או פחמין קטנים, שאי אפשר ליטול האפר מבלעדם. ונראה מדבריו שם דלא שרינן לטלטולי כנונא אגב קיטמיה, אלא בצריך לאפר או למקום הכנונא; אבל אם אינו צריך אלא לגוף הכנונא, ינער האפר ושברי העצים במקומם, ויטול הכנונא ולא יטלטלנה כמות שהיא. וכן פסק השו"ע.
5. והיינו טעמא דהתירו במסכת ביצה (כ"א ב') שיעורי כוסות (שלא אוסרים הכוס בגללם). ולא דמי לאבן שבכלכלה, דאבן מתוך שאינו עשוי לעמוד בכלכלה, לא בטל אגבה. משא"כ באפר ושברי עצים לגבי כנונא. וכעין זה כתבו התוספות (ביצה כ"א ב', ד"ה כנונא) שלא נעשה הכוס בסיס לדבר האסור, משום דשיעורי הכוס גריעי, ובטלים אגב כוס שמותר בטלטול. וכן כתב הרשב"א בחידושו (ביצה ב' א'). ומסתברא שאין אומרים נעשה בסיס אלא בדבר שיש לו חשיבות בסיס קצת, וכו', אבל עצמות וקליפין דלא חשיבי ואין מצניעים כלל לעולם, אין להם תורת בסיס. וכו'. וראה להלן, קמ"ב ב', סוגיית בסיס לדבר האסור.
6. והתקשו המפרשים, שכן הגמרא דוחה טעם זה, משום שאינו מאוס כגרף של ריעי, וכן משום שאינו מגולה כגרף של ריעי, ורבא מבאר

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בסיס לדבר האסור והמותר: דעת רש"י שרק כשהאיסור חשוב אוסר. אבל כשאינו חשוב, לעולם מותר. ודעת רבינו תם שגם כשהאיסור לא חשוב, כל עוד אינו בטל להיתר, אוסר. וכדי להתיר טלטול, צריך שיהא דבר המותר חשוב מדבר האסור⁸. וכן פסק השו"ע⁹.

מוקצה לעשירים אם נחשב מוקצה גם לעניים: כתב הר"ן, ומהא¹⁰ שמעין דמוקצה לעשירים מוקצה, ואפילו עניים אין מטלטלין אותו, שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ב העשיר. ולא בעיא שיהא מוקצה לכל¹¹. וכן פסק השו"ע¹².

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שי)

ח. כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר, מתיר לטלטלו, כגון: מחתה שיש עליה מבעוד יום אפר שמותר לטלטלו לכסות בו רק, או צואה, ויש עליה גם כן שברי עצים שהם אסורים בטלטול, מתיר לטלטל המחתה כמו שהיא; וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האסור; אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר, בטל אצלו ואסור לטלטלו. וטעם היתר טלטול זה משום דלא אפשר למנקט קטמא לחודיה אפלו אי שדי ליה מהמחיתה (או אם צריך למקום המחיתה, כמו שנתבאר לעיל סי' ש"ט); ואם אינו צריך אלא לגוף המחיתה, לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטל המחיתה. **הגה:** וכן אם יכול לנער האסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההתר. (בית יוסף בשם תשובת הרא"ש) וכל זה לא מירי אלא שהיה ההתר עם האסור מבעוד יום; אבל אם היה האסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההתר בשבת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א).

- טעם אחר, ולכאורה הלכה כמותו נגד אב"י. ועוד, שעירב טעמו של רבא שאמר מטלטלים כנונא אגב קיטמא, עם טעמו של אב"י.
7. או"ח שיח. וכתב הרשב"א, שאם היה האיסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההיתר בשבת. וכן פסק הרמ"א. מקורות - תוספות (ד"ה הנח). רא"ש (סי' כב; שו"ת, כלל כב סי' ח, דרך הג'). רמב"ם (הל' שבת כו, ג). רמב"ן (מ"ז א', ד"ה מחתה; הו"ד בר"ן). ר"ן (כא ב ברי"ף, דיבור ראשון). רשב"א (שו"ת, ח"א סי' תתמו).
8. על תירוצו אב"י בגלילא שנו, פירש רש"י: בגלילא שחשובות להם שברי פתילה (שהם האיסור), שאין בגדי פשתן מצויין להם. הילכך לא בטלי ונעשה נר בסיס להם (ונמצא, שרק כשהאיסור חשוב אוסר). וכתבו התוספות דאין נראה לרבינו תם (שכן מבואר בב"ק, שבגליל מצוי הרבה פשתן, ואינו חשוב). אלא הכי פירושו: בגלילא שנו, שהיה להם רוב שמן, ולהכי לא בטלי שברי פתילה אגב שמן. עכ"ל (ונמצא, שגם כשהאיסור לא חשוב, כל עוד אינו בטל להיתר, אוסר). ב"י.
9. או"ח שיח. כתב המשנ"ב (ס"ק לג), ואם שניהם שוין, אסור. כתבו הפוסקים דאם לכל העולם ההיתר חשוב יותר ולדידיה אינו חשוב, אזלינן בתר דידיה. והוא הדין איפכא.
10. משאלת הגמרא קורטין בי רבי מי חשיבי? כלומר דכיון דנשיא ועשיר הוה לא חשיבי ליה. וכי תימא חזו לעניים והתניא בגדי עניים לעניים וכו'. והכי נמי משמע טעמא בגמרא (מ"ו ב') דאמרין נמי גבי מפירים ונשאלין נדרים לצורך השבת, ואמאי, מי יימר דמזדקק לה בעל וחכם? אלמא מפני שאסרה הכר על עצמה נעשה מוקצה. ר"ן.
11. והכי נמי משמע טעמא בגמרא (מ"ו ב') דאמרין נמי גבי מפירים ונשאלין נדרים לצורך השבת, ואמאי, מי יימר דמזדקק לה בעל וחכם, אלמא מפני שאסרה הכר על עצמה נעשה מוקצה. ר"ן.
12. או"ח שחנב. ביאר המשנ"ב (ס"ק קסט-קע) דבר שהוא גרוע בעיני העשירים ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם ומקצים אותם מדעתם, אין מטלטלין, שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ב העשיר. ואין חילוק בין עניים שבביתו בין עניים שחוץ לביתו, **דאזלינן בתר מי שהוא בעליו**. וכשהחפץ שייך לעני, אז מותר גם לעשיר לטלטל אותו. ועיין בט"ז שמסיק דדוקא כשהעשיר דר בבית העני, שאז הוא נגרר אחריו; אבל עשיר דעלמא, אסור לטלטל כיון שמכל מקום אינו ראוי לו. עוד כתבו הפוסקים, דדוקא דבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גריעותו. אבל אם מחמת איסור (כגון שנדר ממנו), אינו נעשה מוקצה לאחרים משום כך. מקורות - ר"ן (כא א ברי"ף, ד"ה ומהא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ט. תבה שיש בה דבר המתיר לטלטל ומעוות, אם המעוות אינם עקר, מתיר לטלטלה כמו שהיא על פי התנאים שנתבארו במחתה.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

נב. מקצה לעשירים הוי מקצה, ואפלו עניים אין מטלטלין.

הרכבת כלים בשבת

(מ"ז א') **תניא:** מלבנות המיטה, וכרעות המיטה, ולווחים של סקיבס (כמין לוח שתוקעים בבליסטרה שעליו מושך החץ), לא יחזיר (בשבת). ואם החזיר, פטור אבל אסור. ולא יתקע (בחוזק ע"י מסמרים). ואם תקע, חייב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה (חיבור) רפוי, מותר (להחזירו בשבת).

(מ"ז ב') בי רב חמא הוה מיטה גללניתא (מיטה של פרקים). הוה מהדרי לה ביומא טבא. אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: מאי דעתך בניין מן הצד הוא (כלומר ע"י שינוי), נהי דאיסורא דאורייתא ליכא, איסורא דרבנן מיהא איכא!

אמר ליה: אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי, דאמר אם היה (החיבור) רפוי, מותר.

שיטות הראשונים

דין בניין בכלים: בסוגיין מבואר דבמנורה של חוליות, לדברי הכל אסור לטלטלה. ואילו **במסכת ביצה** (כ"ב א') מבואר דבית הלל סברי אין בניין בכלים. והלכה כמותם:

הרי"ף לא הביא סוגיא דהכא¹³. **תוספות** תירצו, דביו"ט לא החמירו חכמים, הואיל ואין בנין בכלים. אי נמי, הכא מיירי שכולה של חוליות ומפרקין אותה אברים אברים, אבל התם מיירי שאין חסר כאן רק להקימה קצת, ואינה בעלת אברים דכולה מחוברת היא. וכן **רמב"ם ורשב"א** חילקו בין שבת ליום טוב¹⁴. והשו"ע¹⁵ פסק **כרמב"ם**.

מתי אומרים אין בניין בכלים: דעת **רש"י ורי"ף**, שאין בניין בכלים בשום אופן שהוא. **רמב"ן ורשב"א**, כתבו, שהעושה דבר מתחילתו, חייב משום בונה¹⁶. **תוספות ורא"ש** הוסיפו, דהיינו דוקא כעין החזרת מנורה של חוליות. אבל כשעושה כל הכלי, או תיקון גמור, מיקרי שפיר בנין. וביארו עוד **תוספות, סמ"ג וסמ"ק**, דכל בניין

13. וכתב רשב"א (חי' שבת מ"ז א', ד"ה הלכך דחוליות) שלא הביאה, לומר שאין הלכה כן. דמשמע ליה דאתי כמאן דאמר יש בניין בכלים, אבל אנן קיימא לן דאין בניין בכלים, עיי"ש.

14. אמנם יש חילוק ביניהם: שכן הרשב"א כתב, שאף בחוליותיה רפויין ואין רפויין מותר לזוקפה ביום טוב. וכתב עוד, שלא אמרו אלא במנורה שאין עשויה לתקוע חוליותיה, אבל עשויה לתקוע חוליותיה אסור לזוקפה. ומהרמב"ם נראה דפליג בתרתי: א. לא רק רפוי ואינו רפוי, אלא גם במהודקת מותר לזוקפה (כן מבואר בביאור הגר"א, תקיטב, ס"ק ה. וכן כתב בשמו בשער הציון, אות יב). ב. גם בעשויה לתקוע חוליותיה מותר לזוקפה (אלא שצריך ליהרר שלא יתקע). והשו"ע פסק כרמב"ם.

15. או"ח תקיטב. מקורות - רמב"ם (הל' שביתת יום טוב ד, ג). רשב"א (עבוה"ק בית מועד ש"ג ס' ג). וראה מאירי (ביצה כ"א ב', ד"ה ואין זוקפין). תוספות (ביצה כ"ב א', ד"ה ובית הלל).

16. דאין לך בנין גדול מזה! ואין זה נקרא בנין בכלים, שהרי אינו כלי, אלא עושה כלי.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שצריך גבורה ואומנות בכלים, שייך בהו בניין. וכעין זה כתבו רמב"ן, רשב"א ור"ן¹⁷. וכן פסק השו"ע^{18,19}.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי, מותר: פסקו רי"ף רמב"ם ורא"ש, כרבן שמעון בן גמליאל. דעת רמב"ן, ריטב"א, ור"ן, שבכל אופן שהחזירו רפוי, מותר. ודעת הראב"ד, שלא נאמר ההיתר אלא בדברים שדרכם להישמט ולהחזיר, ואין אדם קפיד עליהם. אבל דבר שאין דרכו להישמט, ושאדם קפיד בהשמטתו, אף ברפוי גמור אסור, שמא יתקע שם יתד עד שלא יישמט, ונמצא מכה בפטיש²⁰. והשו"ע²¹ השמיט תנאי זה שיהא דרכה להיות רפויה, והרמ"א כתבו.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שיג)

ו. מטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה, ואם תקע חֵיב חטאת; ואם היא (דרכה להיות) רפויה, מותר לכתחלה (ויבלבד שלא יתקע). וכוס של פרקים, מותר לפרקו ולהחזירו בשבת. ויש מי שאומר שדין הכוס כדין המטה. הגה: ואם דרכו להיות מִהֲדָק אף על גב דעֲכָשִׁי רפוי, אסור (מימוני פכ"ה והגהות אשר"י וכל בו וכן נראה דברי הטור).
ט. התקוע עץ בַּעֲץ, בין שתקע במסמר בין שתקע בַּעֲץ עצמו עד שנתאחד, הרי זה תולדת בונה.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שיד)

א. אין בגין וסתירה בכלים. והני מילי, שאינו בגין ממש...

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיט)

ב. כלים שהם מִפְּצָלִים, כגון מנורה של חליות וכסא ושלחן שהם חתיכות חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב; והוא שלא יתקע.

17. שכל כלי שצריך אומן בחזרתו, מייחבב עליה משום בונה, דהוה ליה כעושה כלי מתחלתו, שהרי משעה שנתפרק ואין ההדיט יכול להחזירו, בטל מתורת כלי. רמב"ן.

18. או"ח שיד, א: "אין בניין וסתירה בכלים. והני מילי שאינו בניין ממש." וביאר הגר"א (ס"ק ב): "דבניין מחדש הוי בונה." מקורות - רש"י (שבת, פרק כלל גדול, ע"ד ב', ד"ה ואי חייטיה). רא"ש (עירובין, גה; שבת, כב, ו). תוספות (עירובין, בכל מערבין, ל"ד ב', ד"ה ואמאי; שבת, פרק הבונה, ק"ב ב', ד"ה האי מאן; פרק חבית, קמ"ו א', ד"ה שובר; כלל גדול, ע"ד ב', ד"ה חביתא). ר"ן (שבת, ריש פרק הבונה, לז א ברי"ף, ד"ה ומקשו; ריש פרק כל הכלים, מז א ברי"ף, ד"ה ת"ר דלת; פרק חבית, סא ב ברי"ף, ד"ה מתני' שובר. וראה ר"ן סוף פרק כירה בדעת הרי"ף). וכן ראה עוד רמב"ן, רשב"א, ר"ן, ריטב"א, מאירי (שבת, ריש פרק הבונה). סמ"ג (לאוין סי' סה). סמ"ק (מצוה רפב).

19. וראה עוד בהרחבה, "נתיבי הלכה" על מסכת יום טוב, פרק רביעי, ל"א ב', משנת 'בית שהוא מלא פירות ונפחת', בשיטות הראשונים.
20. וזהו שאסרו בדלת שידה תיבה ומגדל, בפרק כל הכלים, ולא חילקו בין רפוי לשאינו רפוי. מאירי (בשם גדולי המפרשים). וכתב הב"י (שיג, ו) נראה גם לומר בדעת הרמב"ם (הל' שבת כב, כה).

21. או"ח שיג, ו. ואמנם בב"י כתב שכדברי הראב"ד משמע גם מדברי הרמב"ם, דדווקא אם עשוי להיות רפוי שרי, ושכן נראה מדברי הגהות אשר"י. אבל בשו"ע סתם דבריו (וכתב החזו"א, סי' נ אות י, שאפשר שחזר בו). מקורות - רי"ף (כא ב בדפיו). רמב"ם (הל' שבת כב, כו). רא"ש (סי' כג). ראב"ד (הו"ד במאירי, כל בו, אורחות חיים). מאירי (מ"ז א', ד"ה מטה). כל בו (סי' לא). אורחות חיים (הל' שבת אות קלד).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גרם כיבוי וקירוב כיבוי

(מ"ז ב') **משנה:** נותנין כלי תחת הנר (בשבת) לקבל ניצוצות.

(ומקשה) והא קמבטל כלי מהיכנו (שלא יוכל ליטלו משם כל היום, שנעשה בסיס לניצוצות)! (ומתרץ) ניצוצות אין בהן ממש (משקבו, ומותר ליטלו).

(המשך משנה): ולא יתן לתוכו (לתוך הכלי) מים, מפני שהוא מכבה (הניצוצות).

תניא: נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת, ואין צריך לומר בערב שבת. ולא יתן לתוכו מים, מפני שהוא מכבה, מערב שבת. ואין צריך לומר בשבת.

(ומברר) לימא תנן סתמא כרבי יוסי, דאמר (לקמן ק"כ א') גורם לכיבוי אסור (דקתני רבי יוסי אסור לעשות מחיצה בכלי חרס חדשים מלאים מים, שאין יכולים לקבל האור, והם מתבקעים ומכבים את הדליקה)?

(ומסיק) אמר רב אשי: אפילו תימא רבנן (המתירים גרם כיבוי, גם הם אסורים כאן לתת לתוכו מים אפילו מערב שבת), שאני הכא מפני שמקרב את כיבוי²².

שיטות הראשונים

קירוב כיבוי, ודין מחיצות של מים: בירושלמי מבואר דרבנן דרבי יוסי שרו מחיצות של מים (כגון שלג וברד), וכן מבואר בכל כתבי (טלית שאחז בה האור, מותר ליתן מים בצד אחר). ואילו כאן לגבי ניצוצות מבואר שמחיצות מים אסורות לכולי עלמא.

לדעה אחת **בתוספות וברשב"א**, גם לפי הבבלי מחיצות מים מותרות (אליבא דרבנן), וכדעת הירושלמי; אבל דווקא כשאין האש נופלת לתוך המים להדיא, כי הכא שהמים תחת הניצוצות ומקרב כיבויין טפי²³. לדעה שניה **בתוספות**, לפי הבבלי מחיצות מים אסורות (אליבא דכולי עלמא), ופליג אירושלמי. ובטלית מותר לתת מים בצד אחר, כיון שאין מתכוין לכבות, אלא שלא תתפשט האש²⁴.

22. כתבו תוספות (ד"ה מפני שמקרב): פירוש דגזרינן ערב שבת אטו שבת, ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות. ואם תאמר מאי שנא שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה דשרינן בפ"ק (י"ז ב') עם השמש והכא אסרינן מערב שבת שלא יבא לעשות בשבת! ותיירץ הרב פור"ת, דהתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת, דהא אב מלאכה הן, אבל הכא איכא למיחש, דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הניצוצות, ואיכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר הנתנה יפלו ומכבה בידים או שיגביה הכלי עם המים כנגד הניצוצות כדפרישית. ואף על גב דבאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר' שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא החמירו אטו כיבוי דחיוב חטאת ואף על גב דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי. ורש"י דפירש דהוה מכבה ממש, לאו דוקא, אלא כלומר שיוכל לבא לידי כיבוי. עכ"ל. והריטב"א ביאר שכשנותן מים בכלי פעמים שבשעת נתינתו יפול בו הניצוץ ממש. ולא עוד אלא דכל שמניח מים במקום שנופל הניצוץ ודאי הוא כנותן מים במקום שהאש שם והוה ליה מכבה (וכ"כ גם בדעת רש"י). וראה להלן.

23. ולתירוצ זה, מה שמותר בטלית שאחז בו האור לתת בצד אחר, משום שאינו נופל להדיא (שאינן המים תחתיו, אלא מן הצד. רשב"א), ואפילו מתכוין לכבות.

24. שתי הדעות בתוספות, הן על פי גירסת רבינו חננאל. והדעה שניה היא לקיים פירוש רבינו תם שאסר מחיצות של מים. ע"פ המהרש"א בביאור דברי התוספות (ד"ה מפני שמקרב), עיי"ש.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתינת מים תחת השמן בעששית: נמצא, אף לפי דעה שניה, מותר ליתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת, כיון שאינו מתכוין לכיבוי, אלא להגביה השמן²⁵. וכן פסק השו"ע. לפי דעה ראשונה, אפילו מתכוין לכיבוי שרי, מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן, לא הוי אלא גרם כיבוי²⁶. וכן פסק הרמ"א²⁷.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רסה)

ד. נותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות מפני שאין בהם ממש ואין כאן בטול כלי מהיכנו; אבל לא יתן לתוכו מים אפלו מבעוד יום, מפני שמקרב זמן כבוי הניצוצות. ומכל מקום מותר לתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת כיון שאינו מתכוין לכבוי אלא להגביה השמן. **הגה:** ויש אומרים אפלו מתכוון לכבוי, שרי מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן לא הוי אלא גרם כבוי, וכן נוהגין (סמ"ג).

הדרן עלך כירה

25. שמחיצת מים אסורה, ורק כשאנו מתכוין לכבות, כגון בטלית שמעוניין שלא תתפשט האש, מותר.

26. שמחיצת מים מותרת, ואפילו כשמתכוין, כל עוד אינו נופל להדיא לתוך המים.

27. או"ח רסה, ד. כתב המשנ"ב (ס"ק יח): וליתן בערב שבת מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה או חלב כדי שיכבה כשיבוא עד המים, אסור לכולי עלמא, דהא מתכוין לכיבוי והאש נופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש. ומכל מקום במקום צורך יש להתיר בזה לסמוך על הפוסקים דסבירא להו דדוקא כשהמים בכלי אחר אסור שמא יעשה כן בשבת, אבל באותו נר עצמו לא שייך למיגזר שיעשה כן בשבת, שהכל יודעים שאסור ליגע בנר הדלוק. גם יזהר ליתן המים בקנה קודם שמדליק הנר.

ולכולי עלמא מותר לתחוב הנר בערב שבת לתוך החול וכיוצא בענין שכשיגיע האור לשם ימנעוהו מלשרוף יותר ויכבה מאליו שגרם כיבוי הוא.